

Byla C-585/19**Prašymas priimti prejudicinį sprendimą****Gavimo data:**

2019 m. rugpjūčio 2 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Tribunalul București (Rumunija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2019 m. liepos 24 d.

Pareiškėja:

Academia de Studii Economice din București

Atsakovė:

*Organismul Intermediar pentru Programul Operațional Capital
Uman - Ministerul Educației Naționale*

PRANEŠIMAS DĖL PRAŠYMO PRIIMTI PREJUDICINĮ SPRENDIMĄ

TRIBUNALUL BUCUREȘTI - SECȚIA A II-A CONTENCIOS ADMINISTRATIV ȘI FISCAL (Bukarešto apygardos teismo Administracinių ir mokestinių ginčų II skyrius) pareiškėjos **ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN BUCUREȘTI** (Bukarešto ekonomikos studijų akademija) prašymu, atsižvelgdamas į tai, kas nuspręsta per 2019 m. birželio 13 d. teismo posėdį, remdamasis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 267 straipsniu, prašo, kad:

EUROPOS SAJUNGOS TEISINGUMO TEISMAS

atsakytų į šiuos prejudicinius klausimus, susijusius su [2003 m. lapkričio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos] direktyvos 2003/88/EB [dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų] 2 straipsnio 1 punkto, 3 straipsnio ir 6 straipsnio b punkto aiškinimu, nes atsakymai į šiuos klausimus reikalingi sprendimui nacionalinėje byloje, nagrinėjamoje *Tribunalul București, Secția a II-a Contencios Administrativ și Fiscal*, priimti <...>:

„1. Ar sąvoka „darbo laikas“, kaip apibrėžta Direktyvos 2003/88/EB 2 straipsnio 1 punkte, reiškia „bet kok[i] laik[ą], kai darbuotojas yra darbo vietoje, darbdavio žinioje ir vykdo savo veiklą arba atlieka pareigas“ pagal vieną sutartį (dėl darbo visą darbo dieną) ar pagal visas (darbo) sutartis, sudarytas to darbuotojo?

2. Ar Direktyvos 2003/88/EB 3 straipsnyje (pareiga imtis būtinų priemonių, kad kiekvienas darbuotojas turėtų teisę į minimalų 11 valandų nepertraukiamo kasdienio poilsio laiką per parą) ir Direktyvos 2003/88/EB 6 straipsnio b punkte (reikalavimas, kad vidutinis darbo laikas, įskaitant viršvalandžius, per kiekvieną septynių dienų laikotarpį nebūtų ilgesnis kaip 48 valandos) valstybėms narėms nustatyti įpareigojimai turėtų būti aiškinami kaip susiję su viena sutartimi ar su visomis sutartimis, sudarytomis su tuo pačiu darbdaviu ar su skirtingais darbdaviais?

3. Jei į pirmąjį ir antrąjį klausimus būtų atsakyta taip, kad valstybės narės neturi galimybės nacionaliniu lygmeniu reglamentuoti Direktyvos 2003/88/EB 3 straipsnio ir 6 straipsnio b punkto taikymo kiekvienai sutarčiai, nes nėra nacionalinių teisės nuostatų, kuriose būtų apibrėžta tai, kad minimali dienos poilsio trukmė ir maksimalus savaitės darbo laikas turi būti nustatyti atsižvelgiant į darbuotoją (nepaisant to, kiek darbo sutarčių jis sudarytų su tuo pačiu darbdaviu ar skirtingais darbdaviais), ar valstybės narės viešoji institucija, veikianti valstybės vardu, gali remtis tiesioginiu Direktyvos 2003/88/EB 3 straipsnio ir 6 straipsnio b punkto nuostatų taikymu ir taikyti darbdaviui sankcijas, jei jis nesilaikė toje direktyvoje numatytų dienos poilsio trukmės ir (arba) maksimalaus savaitės darbo laiko apribojimų?“

Ginčo dalykas ir reikšmingos faktinės aplinkybės

1. Skunde, įregistruotame *Tribunalul București, Secția a II-a Contencios Administrativ și Fiscal* kanceliarijoje, pareiškėjos **ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN BUCUREȘTI** (ASE) pateiktame atsakovei **Organismul Intermediar pentru Programul Operațional Capital Uman - Ministerul Educației Naționale (OI POCU MEN)** (Veiksmų programos „Žmogiškasis kapitalas“ tarpinė institucija prie Švietimo ministerijos), reikalaujama panaikinti 2018 m. rugpjūčio 2 d. Sprendimą Nr. 1035 <...>, priimtą gavus ASE skundą dėl 2018 m. birželio 4 d. <...> protokolo, kuriuo konstatuojami pažeidimai ir (orig. p. 2) nustatomos gražintinos pajamų sumos (PVC), ir panaikinti atsakovės OI POCU MEN parengtą 2018 m. birželio 4 d. protokolą, kuriame konstatuojami pažeidimai ir nustatomos gražintinos pajamų sumos <...>.

2. Skunde pareiškėja nurodė, jog 2018 m. birželio 4 d. protokolu, kuriame konstatuojami pažeidimai ir nustatomos finansinės pataisos <...>, OI POCU MEN įpareigojo Bukarešto ASE, projekto POSDRU/89/1.5/S/59184 [*POSDRU – Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane, Žmogiškųjų išteklių plėtros sektoriaus veiksmų programa*] naudoti gavėją už projektą

Performanță și excelență în cercetarea doctorală și postdoctorală în domeniul științelor economice din România („Ekonomikos mokslų podoktorantūros veiklos rezultatai ir kompetencijos Rumunijoje“), kodas SMIS 21574, grąžinti 13 490,42 [RON] pajamų, kurios laikomos netinkamomis finansuoti išlaidomis, iš visos sumos 13 808 [RON], kurią sudaro išlaidos kai kurių projekto įgyvendinimo grupės darbuotojų darbo užmokesčiui (grynasis darbo užmokestis, mokesčiai, darbuotojo ir darbdavio įmokos), išlaidos, kurias OI POCU MEN laiko neatitinkančiomis reikalavimų, atsižvelgiant į tai, jog buvo nustatyta, kad darbo laikas viršijo maksimalų 13 valandų darbo laiką per dieną – apribojimą, kurį OI POCU MEN buvo nustačiusi pagal Direktyvos 2003/88/EB nuostatas.

3. Dėl minėto pažeidimų protokolo pareiškėja 2018 m. liepos 10 d. pateikė *administracinį skundą* <...>, bet jį 2018 m. rugpjūčio 2 d. sprendimu atsakovė OI POCU MEN atmetė kaip nepagrįstą <...>, kadangi: **a)** teisės akte (cituojamas *Direktyvos 2003/88/EB 3 straipsnis*) nustatytas maksimalus vieno žmogaus darbo valandų skaičius per dieną ne pagal vieną darbo sutartį; **b)** skirtumai tarp dirbtų sutartinių valandų (po 40 min.) ir oficialių valandų (po 60 min.) skaičiavimo nėra reikšmingi, jeigu darbo sutartys dėl ekspertų pareigų yra sudarytos vadovaujantis *Codului Muncii* (Darbo kodeksas), kai darbo visą darbo dieną laikas yra 40 valandų per savaitę ir nėra leidžiančių nukrypti nuostatų; **c)** taikinimo prašymas buvo pateiktas netinkamai institucijai, nes OI POCU MEN neturi įgaliojimų nagrinėti taikinimo prašymus, ir prašyme pakartota tai, kas nustatyta *Instrucțiunii AM POSDRU nr. 95/17.04.2014* (2014 m. balandžio 17 d. POSDRU valdymo institucijos instrukcijos Nr. 95); todėl laikoma, kad, prieš pateikiant PVC [protokolas, kuriuo konstatuojami pažeidimai ir nustatomos grąžintinos pajamų sumos], naudos gavėjo teisė į gynybą užtikrinama jam leidžiant išdėstyti savo poziciją raštu, o toks pozicijos perdavimas nėra tikra teisės gynimo priemonė; **d)** tą dieną, kai buvo pateiktas prašymas kompensuoti lėšas, t. y. 2013 m. balandžio 1 d., [pareiškėja] turėjo žinoti *Direktyvos 2003/88/EB* nuostatas ir, net ir nesant *Instrucțiunii AM POSDRU nr. 64/01.02.2013* (2013 m. vasario 1 d. POSDRU valdymo institucijos instrukcijos Nr. 64), turėjo žinoti *Direktyvos 2003/88/EB 3 straipsnyje* nustatytus apribojimus bei neprašyti kompensuoti darbo, kai jis viršija 13 darbo valandų per dieną, užmokesčiui skirtų lėšų.

4. Bylos medžiagoje esančiame *atsiliepime į skundą* atsakovė *Organismul Intermediar pentru Programul Operațional Capital Uman - Ministerul Educației Naționale* (OI POCU MEN) nurodė <...> taikiusi *Direktyvos 2003/88/EB* (Darbo laiko direktyva) nuostatas kartu su Europos Komisijos ataskaitomis Europos Parlamentui, Europos Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl minėtos direktyvos įgyvendinimo valstybėse narėse.

5. Iš darbo teisės nuostatų, kurias būtina aiškinti siaurai, išplaukia, jog darbo laiko trukmė gali būti pailginta iki daugiau nei 48 valandų per savaitę, su sąlyga, kad apskaičiuotas ataskaitinio 4 kalendorinių mėnesių laikotarpio vidutinis darbo valandų skaičius nebūtų didesnis nei 48 valandos per savaitę ir kad kiekvienas darbuotojas turėtų teisę dirbti skirtingiems darbdaviams ar tam pačiam darbdaviui pagal individualias darbo sutartis ir gauti atitinkamą darbo užmokestį pagal

kiekvieną iš tokių sutarčių, išskyrus atvejus, kai pagal įstatymą numatytas kai kurių vienu metu vykdomų pareigų nesuderinamumas. **(orig. p. 3)**

6. Kadangi finansavimo sutartis [laikytina reglamentuojančia] šalių santykius, finansavimo prašymai su visais tolesniais pakeitimais ir papildymais, individualios darbo sutartys kartu su papildomais aktais visiškai nėra nuo to, kas numatyta Darbo kodekse, leidžianti nukrypti nuostata, todėl, kalbant apie darbo valandų apskaičiavimą, juose nenurodytos docentų darbo valandos, teisėtai ir tinkamai nurodyta, jog valandą sudaro 60 minučių.

7. Taigi, atsižvelgiant į laikiną nuostatą, kuriomis apibrėžiamas su projektu susijęs darbo laikas, taikymą, iki 2013 m. Instrukcijų Nr. 64 įsigaliojimo datos buvo atsižvelgiama į finansavimo gavėjui palankesnes teises nuostatas, t. y. maksimalų 13 valandų per dieną apribojimą, taikant [Direktyvos] 2003/88/EB 3 straipsnį ir atsižvelgiant į Direktyvos 2003/88/EB 1 straipsnio 3 dalies, kurioje teigiama, jog „*direktyva taikoma visoms <...> veiklos sritims, viešoms ir privačioms*“, esmę.

8. Todėl dirbtos sutartinės valandos, perskaičiuotos į darbo valandas, užregistruotas finansavimo gavėjo ir ekspertų užpildytuose ir pasirašytuose darbo laiko apskaitos žiniaraščiuose kartu su darbo užmokesčių mokėjimo dokumentais, siekia maksimalų 13 valandų per dieną apribojimą, nurodytą reikalavime (priešingu atveju susidarytų daugiau nei 24 valandos per parą): būtent šis faktas nulėmė išvadą, kad tai yra Reglamento (EB) [Nr.] 1083/2006 56 straipsnio, HG Nr. 759/2007 [*Hotărârea Guvernului nr. 759 din 11 iulie 2007 privind regulile de eligibilitate a cheltuielilor efectuate în cadrul operațiunilor finanțate prin programele operaționale – 2007 m. liepos 11 d. Vyriausybės nutarimas Nr. 759 dėl operacijų, finansuotų pagal veiksmų programas, išlaidų atitikties finansavimo reikalavimams taisyklių*] 2 straipsnio 1 dalies, Reglamento (EB) Nr. 2342/2002 172a straipsnio 1 dalies c ir f punktų, taip pat anksčiau minėtų nuostatų pažeidimas – būtent dėl to, atsakovės teigimu, ir susidarė minėtos sumos neatitiktis.

Prašymas kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą

9. Pareiškėja prašo kreiptis į Teisingumo Teismą ir jam pateikti prejudicinius klausimus, kad būtų išaiškintos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/88/EB 2 straipsnio 1 punkto, 3 straipsnio ir 6 straipsnio b punkto nuostatos.

Faktinės aplinkybės

10. Nurodoma, kad, iš esmės, ginčijamu 2018 m. birželio 4 d. administraciniu aktu PVC pareiškėja kaltinama „neteisėtai“ mokėjusi atlyginimą projekte pasamdytiems ekspertams už jų dirbtas valandas pagal teisėtai sudarytas darbo sutartis, motyvuojant tuo, kad šių valandų skaičius viršija maksimalų valandų

skaičių, numatytą [Sajungos] teisės akte, konkrečiai – *Direktyvos 2003/88/EB* dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų 3 straipsnyje. Taip pat ne mažiau svarbu atsižvelgti į *Instrukcijunį AM POSDRU nr. 62/30.08.2012* (2012 m. rugpjūčio 30 d. POSDRU valdymo institucijos instrukcijos Nr. 62) (kuriose nustatytas ekspertų veiklos registravimo formatas, t. y. 3 priede pateiktas individualaus darbo laiko apskaitos žiniaraštis, kuriame reikia išsamiai nurodyti kiekvieną dieną kiekviename projekte dirbtas valandas, įskaitant bazinį darbo laiką), 2013 m. vasario 1 d. POSDRU valdymo institucijos instrukcijas Nr. 64 (kuriose nuo 2013 m. vasario 1 d. nustatytas 13 valandų per dieną apribojimas), *Legea nr. 53/2003 privind Codul Muncii* (Įstatymas Nr. 53/2003 dėl Darbo kodekso) 114 straipsnio 1 dalies ir 135 straipsnio 1 dalies nuostatas.

Nagrinėjamu atveju taikomos nacionalinės teisės nuostatos

11. 2003 m. vasario 5 d. įsigaliojusiame Įstatyme Nr. 53/2003 dėl Darbo kodekso nustatyta:

111 straipsnis. *Darbo laikas yra bet koks laikas, kai samdomasis darbuotojas dirba darbdaviui, yra jo žinioje ir vykdo savo veiklą arba atlieka pareigas, vadovaudamasis taikomomis individualios darbo sutarties, kolektyvinės darbo sutarties nuostatomis ir (arba) galiojančių teisės aktų nuostatomis.*

112 straipsnis. 1. *Visą darbo dieną dirbančių samdomųjų darbuotojų įprasta darbo laiko trukmė yra 8 valandos per dieną ir 40 valandų per savaitę. (orig. p. 4)*

114 straipsnis 1. *Maksimali teisėta darbo laiko trukmė negali viršyti 48 valandų per savaitę, įskaitant viršvalandžius.*

135 straipsnis. 1. *Samdomieji darbuotojai per dvi darbo dienas turi teisę į poilsį, kuris negali būti trumpesnis nei 12 valandų iš eilės.*

Byloje reikšmingos ES teisės nuostatos

12. *Direktyvoje 2003/88/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų* nustatyta:

2 straipsnis. *Apibrėžimai*

Šioje direktyvoje vartojami šie apibrėžimai:

- 1) „darbo laikas“ – tai bet koks laikas, kai darbuotojas yra darbo vietoje, darbdavio žinioje ir vykdo savo veiklą arba atlieka pareigas pagal nacionalinės teisės aktus ir (arba) praktiką;
- 2) „poilsio laikas“ – tai visoks laikas, kuris nėra darbo laikas <...>.

3 straipsnis. *Dienos poilsis*

Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad kiekvienas darbuotojas turėtų teisę į minimalų 11 valandų nepertraukiamo kasdienio poilsio laiką per parą.

6 straipsnis. *Maksimalus savaitės darbo laikas*

Valstybės narės imasi priemonių užtikrinti, kad, atsižvelgiant į būtinybę garantuoti darbuotojų saugą ir sveikatos apsaugą:

- a) *savaitės darbo laikas būtų apribotas įstatymais ar kitais teisės aktais arba kolektyvinėmis sutartimis ar darbdavių ir darbuotojų susitarimais;*
- b) *vidutinis darbo laikas, įskaitant viršvalandžius, per kiekvieną septynių dienų laikotarpį nebūtų ilgesnis kaip 48 valandos.*

Priežastys, dėl kurių prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas suformulavo prašymą priimti prejudicinį sprendimą

13. Netinkamas finansuoti išlaidas, nurodytas 2018 m. birželio 4 d. reikalavime <...>, faktiškai sudaro išlaidos ekspertų darbo užmokesčiui, kurias OI POCU MEN laiko netinkamomis finansuoti dėl to, kad šie ekspertai nuo 2012 m. spalio mėn. iki 2013 m. sausio mėn. nustatytais dienomis, sumuodami darbo valandas pagal bazinį darbo laiką (8 valandos per dieną) su darbo pagal projektą valandomis, galiausiai, taip pat pridėję pagal kitus projektus ar kitą veiklą dirbtas valandas, pasiekė tokį bendrą per dieną dirbtų valandų skaičių, kuris yra didesnis nei 13 darbo valandų per dieną apribojimas, nustatytas 2013 m. vasario 1 d. POSDRU valdymo institucijos instrukcijose Nr. 64 – apribojimą, kuris, kaip mano OI POCU MEN, net ir nesant 2013 m. vasario 1 d. POSDRU valdymo institucijos instrukcijų Nr. 64 (išleistų 2013 m. vasario 1 d., taigi vėlesnių už 2012 m. spalio mėn.–2013 m. sausio mėn. laikotarpį, per kurį dėl ginčijamo reikalavimo buvo užregistruotos netinkamos finansuoti išlaidos), kyla dėl *Direktyvos 2003/88/EB 3 straipsnio ir 6 straipsnio* aiškinimo ir tiesioginio taikymo.

14. Be to, *Direktyvos 2003/88/EB 3 straipsniu*, kuris yra vienas iš pareikšto skundo teisinių pagrindų, *valstybės narės įpareigojamos imtis būtinų priemonių užtikrinti, kad kiekvienas darbuotojas turėtų teisę į minimalų 11 valandų nepertraukiamo kasdienio poilsio laiką per parą, o direktyvos 6 straipsniu valstybės narės įpareigojamos imtis priemonių užtikrinti, kad, atsižvelgiant į būtinybę garantuoti darbuotojų saugą ir sveikatos apsaugą: b) vidutinis darbo laikas, įskaitant viršvalandžius, per kiekvieną septynių dienų laikotarpį nebūtų ilgesnis kaip 48 valandos. (orig. p. 5)*

15. Taigi preliminarūs klausimai dėl OI POCU MEN pateikto *Direktyvos 2003/88/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų* aiškinimo yra svarbūs sprendžiant ginčą.

16. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas iki šiol nėra analizavęs problematikos dėl Direktyvos 2003/88/EB taikymo, kiek tai susiję su minimalia kasdienio poilsio trukme ir <...> maksimaliu savaitės darbo laiku, atsižvelgiant į darbuotoją ar [kiekvieną] darbo sutartį.

17. Pagal SESV 267 straipsnio antrą pastraipą, kai prejudicinis klausimas pateikiamas jau nagrinėjamoje byloje, šis teismas gali, jei mano, kad sprendimas šiuo klausimu būtinas jo sprendimui priimti, prašyti Teisingumo Teismo priimti sprendimą dėl šio klausimo.

18. Tačiau, siekiant, kad Sąjungos teisė būtų vienodai taikoma valstybėse narėse, tuo atveju, kai kyla abejonių dėl tam tikros nacionalinės praktikos arba nacionalinės teisės aktų suderinamumo su sutartimis, bylą nagrinėjantis teismas privalo pateikti Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą.

19. Be to, šiai taisyklei taikoma griežto aiškinimo išimtis. Jei konkretus aiškinimas yra akivaizdus ir nekyla jokių pagrįstų abejonių, nacionalinis teismas gali nuspręsti, kad pateikti klausimą nebūtina ir Sąjungos teisę gali taikyti tiesiogiai.

20. Tokia situacija suformuotoje jurisprudencijoje (Sprendimas *Cilfit*) pavadinta „*acte clair* doktrina“. Jos tikslas yra vengti apkrauti Teisingumo Teismą visiškai teoriniais klausimais ar klausimais, nesusijusiais su bylos baigtimi.

21. Tačiau nacionaliniai teismai gali tvirtinti, kad sutarties nuostata yra aiški tik jei jos aiškinimas buvo pateiktas Teisingumo Teismo jurisprudencijoje. Jei nacionalinis teismas atsisakydamas pateikti Teisingumo Teismui klausimą remiasi „*acte clair* doktrina“, bet nenurodo jurisprudencijos, jis gali pažeisti teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, įtvirtintą Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje. Byloje *Ullens de Schooten prieš Belgiją* Europos Žmogaus Teisių Teismas nusprendė, kad dėl nacionalinio teismo atsisakymo pasinaudoti prašymo priimti prejudicinį sprendimą procedūra gali kilti proceso suderinamumo su teise į teisingą bylos nagrinėjimą problemų, net jeigu bylą nagrinėjantis teismas nevykdo teisėtumo kontrolės.

22. Vis dėlto, jei bylą nagrinėjančiam teismui kyla kokių nors abejonių dėl SESV aiškinimo arba nacionalinės teisės suderinamumo su SESV nuostatomis, jis privalo pateikti Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą. Kitaip tariant, jei skundas gali būti patenkintas ir nepateikiant prejudicinio klausimo, jis neturėtų būti atmetas prieš tai neišsiaiškinus, pateikiant prejudicinį klausimą, ar OI POCU MEN pateiktas išaiškinimas suderinamas su [Sąjungos] teise. To nepadarius būtų pažeista pareiškėjos ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN BUCUREȘTI teisė į teisingą bylos nagrinėjimą.

<...>

<...>

Bukareštas, 2019 m. liepos 24 d.

DARBINIS VERTIMAS